

Nije evro problem, već ljudi

By [Prof. Vicente Navarro](#)

Global Research, September 06, 2012

[Global Research](#) 27 August 2012

Jedna od najčešće napisanih rečenica u ekonomskim krugovima SAD (i u manjoj meri u Evropi) je: „Evro će propasti“. Oni koji neprestano ponavljaju ovu rečenicu izgleda ne znaju kako je uspostavljen evro, ko ga je uspostavio, ni za čiju dobit. Kad bi znali istoriju evra, primetili bi da su veće sila koje stoje iza njega veoma uspešne i da su to i dalje.

Dokle god one budu imale koristi od evra, evro će i dalje postojati.

Počnimo sa istorijom evra i najvažnijim razlogom njegovog uspostavljanja. Posle pada Berlinskog zida, izgledalo je kao će Istočna i Zapadna Nemačka da se ujedine i da postanu, kao što je to želeo zapadnonemački establišment, ujedinjena Nemačka. Ova mogućnost nije bila po volji demokratske Evrope. Dva puta u 20. veku je većina evropskih država morala da ratuje kako bi zaustavila ekspanzionističke ciljeve ujedinjene Nemačke. Evropskim vladama se nije svidela postnacistička ujedinjena Nemačka. Francuski predsednik Fransoa Miteran je čak jednom ironično rekao da „toliko voli Nemačku da bi radije video dve, a ne jednu Nemačku“.

Ove vlade su videle alternativu jedino u tome da sve učine kako ujedinjena Nemačka ne bi postala izolovana država ispred svih ostalih. Nemačka je morala da se integriše u Evropu. Morala je da postane evropeizovana. Miteran je mislio da je zamenjivanje nemačke valute marke novom evropskom valutom jedan od načina da se ovo postigne. Ovo je trebalo da bude jedan od načina učvršćivanja postnacističke Nemačke u demokratsku Evropu.

Međutim, nemački establišment je postavio svoje uslove. Prvi je da se uspostavi finansijska uprava – Evropska centralna banka (ECB), koja bi upravljala evrom i čiji bi jedini cilj bio očuvanje niske inflacije. ECB bi bila pod jakim uticajem (tj kontrolom) nemačke centralne banke – Bundesbanke. Drugi uslov je bio uspostavljanje sporazuma o stabilnosti, koji bi nametnuo finansijsku disciplinu državama članicama evrozone. Njihov javni deficit bi morao da bude manji od tri odsto od njihovog BDP, čak i za vreme recesije.

ECB daje instrukcije vladama svoje monetarne zone da unište socijalnu Evropu, i oni to i čine.

Kako bismo razumeli zašto su ostale države prihvatile ove uslove, treba da shvatimo da je neoliberalizam – koji je počeo u SAD sa predsednikom Ronaldom Reganom i sa premijerom Margaret Tačer u Velikoj Britaniji – bio dominantna ideologija u tim zemljama. Ključni stav te neoliberalne dogme se sastojao u smanjivanju uloge države što je moguće više, ohrabrivanju privatnog finansiranja i umanjivanju značaja domaće potražnje kao načina ekonomskog stimulansa. U tom pogledu osnovni motor ekonomije bi trebalo da bude rast izvoza. Ovo su koreni problema, a ne evro, koji je zdrav za dobrobit i blagostanje naroda tih država.

ECB NIJE CENTRALNA BANKA

Ono što jedna centralna banka radi između ostalog je štampanje novca, ona zatim tim novcem kupuje javne obveznice, pazeći na to da kamatne stope tih obveznica ostanu razumne (Američke federalne rezerve su, na primer, stvorile više od 2,3 biliona dolara od 2008. godine, koje su iskoristile za kupovinu američkih državnih obveznica i hipotekarnih hartija od vrednosti). Centralne banke štite države od spekulacija finansijskih tržišta. Međutim, ECB to ne radi. Kamatne stope javnog duga nekih država su skočile do neba jer ECB nije kupovala ništa od njihovih dugova već neko vreme. Španija i Italija su ovoga potpuno svesne.

Ono što ECB ipak radi je da pozajmljuje puno novca privatnim bankama sa vrlo malim kamatnim stopama (manje od jedan odsto), kojima one kupuju javne obveznice sa vrlo visokim kamatnim stopama (6-7 odsto u Italiji i Španiji). To je fantastična pogodba za te banke! Od decembra prošle godine ECB je pozajmila više od jednog biliona evra privatnim bankama (1.000.000 miliona evra), a polovinu od toga (500.000 miliona Evra) španskim i italijanskim bankama. Ovaj transfer javnih fondova (ECB je javna institucija) privatnom finansijskom sektoru se opravdava objašnjenjem da je trebalo spasiti banke kako bi se na taj način omogućilo davanje kredita malim i srednjim preduzećima i zaduženim domaćinstvima. Kredit se međutim nije pojavio. I preduzeća i domaćinstva i dalje imaju problema sa dobijanjem tog kredita.

ECB ponekad kupuje javne obveznice na drugorazrednim tržištima od država koje su u nevolji, ali ih kupuje skoro ilegalno, u malim količinama i sa vrlo kratkim rokovima. Finansijska tržišta su svesni ove situacije. Zbog toga se visoke kamatne stope javnih obveznica smanjuju za neko vreme dok ih ECB kupuje, a onda se opet povećaju, što otežava zadatak država da ih prate. ECB bi trebalo otvoreno da izjavi da neće dozvoliti da kamatne stope javnih obveznica pređu izvesnu granicu, što bi onemogućilo finansijskim tržištima da njima spekuliraju. Ali ECB to ne čini i tako ostavlja države nezaštićene od tih finansijskih tržišta.

U toj situaciji dogovor da Španija i Italija moraju da smanje svoje javne deficite kako bi povratile poverenje finansijskih tržišta je sve samo ne uverljiv. Dok je Španija smanjivala svoj javni deficit, kamatne stope španskih obveznica su rasle, što dokazuje da je ECB - a ne finansijska tržišta - ta koja može da odredi kolika će biti kamatna stopa.

KO KONTROLIŠE EU FINANSIJE?

U teoriji ECB je trebalo da upravlja evrom. Ali evrom i evropskim finansijskim sistemom u stvari upravlja Bundesbank, nemačka centralna banka. Tako je i zamišljena, kao što je ranije navedeno. Ali postoji još jedan razlog zbog kojeg Bundesbanka i nemačke banke kontrolišu evropski finansijski sistem. Ovaj uticaj (skoro do mere kontrole) je rezultat skupa odluka koje je donela nemačka vlada - tojest Šrederova socijaldemokratska vlada (program iz 2010) i koje je nastavila konzervativna vlada Merkelove, stavljajući akcenat na izvoz kao glavni ekonomski pogon. Oskar Lafonten, Šrederov ministar finansija, želeo je da domaća potražnja bude glavni motor oporavka nemačke ekonomije. Predložio je povećanje plata i javnih rashoda. Izgubio je i napustio je socijaldemokratsku partiju, osnivajući svoju: Die Link/Levica, a Šreder je pobedio (danas radi za industriju orijentisanu ka izvozu). Posledica tog naglašavanja izvoza (većinom ka evrozoni) je da su nemačke banke nagomilale ogromnu sumu novca u evrima. Umesto da koriste te evre kako bi povećali plate nemačkim radnicima

- što bi stimulisalo ne samo nemačku već i celu evropsku ekonomiju - nemačke banke su izvezle te evre, investirajući na ivici evrozona. Te investicije su bile uzrok mehura nekretnina u Španiji. Bez nemačkog novca španske banke nisu mogle da finansiraju taj mehur, zasnovan na spekulaciji.

KADA SE POJAVILA KRIZA U ŠPANIJU?

Kada su nemačke banke prestale da pozajmljuju Španiju, zbog njihove panike - kada su shvatile da su i one same kontaminirane toksičkim proizvodima američkih banaka - mehur nekretnina je pukao, praveći tako rupu u španskoj ekonomiji u visini od 10 odsto njenog bruto domaćeg proizvoda, i sve to u roku od nekoliko meseci. Bio je to ekonomski cunami, prava katastrofa. Javni budžet je odmah sa suficita prešao na ogroman deficit, što je bio rezultat pada prihoda državama. Isticanje Trojke (Evropske komisije, Evropske centralne banke i MMF) da Španija treba još više da smanji javne ishode je duboko pogrešno jer javni deficit nije kreiran povećanjem tih javnih ishoda (kao što je to lakomislno nagovestila kancelarka Merkel kada je pomenula „ekstravagantnost španskog javnog sektora“). Štaviše, ta smanjenja su prouzrokovala novu recesiju.

KOJI JE CILJ FINANSIJSKE POMOĆI?

Po zvaničnoj retorici, finansijske vlasti evrozona su dale 100.000 miliona evra Španiji kako bi pomogle njenim bankama. A sve je ustvari mnogo drugačije. Španske banke i španska država su u dubokim dugovima. Duguju puno novca stranim bankama, uključujući i nemačke banke, koje su Španiji pozajmile skoro 200 000 miliona evra. Te banke pokušavaju na sve načine da povrate taj novac. Zato je nemački parlament odobrio 100.000 miliona evra. Peter Bofinger, ekonomski savetnik nemačke vlade, je to jasno objasnio: „Ova pomoć nije za države u nevolji.“ (Pratap Četerdži, „Spašavanje Nemačke: priča iza evropskih finansijskih troškova“) Nije mogao bolje da objasni.

Da su evropske vlasti želele da pomognu Španiji, trebalo je da pozajme taj novac sa vrlo niskom kamatnom stopom španskim javnim kreditnim agencijama (kao ICO, Official Institute of Credit - Zvanični kreditni institut), što bi rešilo ogroman problem nedostatka kredita u Španiji. Ova mogućnost, naravno, nikada nije došla u obzir.

GDE JE TZV. PROBLEM SA EVROM?

Činjenica da Španija ima ogromnih problema sa nedostatkom likvidnosti ne znači da je i evro u nevolji. Mnoge regionalne vlasti nisu u stanju da plate svoje javne službenike jer im nedostaje novac. Ustvari, ove ogromne razlike u kreditnoj dostupnosti unutar evrozona odgovaraju nemačkim bankama. Danas postoji protok kapitala od Španije ka Nemačkoj, obogaćujući tako nemačke banke i osiguravajući nemačke javne obveznice. Činjenica da postoji ogromna kriza sa ogromnim stopama nezaposlenosti u ivičnim državama ne znači da je i evro u krizi. Bio bi u krizi kada bi te periferne države, uključujući i Španiju, napustile evro. To bi značilo propast nemačkih banaka i evropskog finansijskog sistema. Ali to se neće dogoditi. Mere koje su preuzele španska i druge vlade u perifernim državama, uz pomoć Trojke, su mere o kojima odavno sanjaju konzervativne snage, koje te vlasti predstavljaju: smanjivanje plata, ukidanje socijalne zaštite, uništavanje socijalne pomoći itd. Oni tvrde da to rade jer su primili takve instrukcije iz Brisela, Frankfurta ili Berlina. Premeštaju odgovornost na strane agente, koji ih navodno teraju da tako rade. To je ekternalizacija krivice. Njihov glavni slogan je: „Nema alternative!“

Kada Mario Dragi, predsednik Evropske centralne banke, poziva Marija Rahoja, španskog predsednika najkonzervativnije vlade u Evropskoj uniji, bliske američkom pokretu Ti Parti (Tea Party), on mu kaže da, ako želi pomoć, moraće da reformiše radno tržište - na primer, da olakša poslodavcima da otpuštaju radnike. On je veoma otvoren oko ovog pitanja. Na nedavnoj konferenciji za štampu (9. avgusta 2012) Dragi je bio prilično jasan. ECB neće otkupiti španske javne obveznice, sem ako španska vlada ne preuzme stroge, nepopularne mere kao što su reforma radnog tržišta, smanjenje penzija i privatizovanje socijalne pomoći. Rahojeva vlada će rado slediti ove instrukcije. Već su planirali mnoga smanjivanja u iznosu od 120.000 miliona evra u sledeće dve godine. Euro i njegov sistem vladavine divno funkcionišu za one koji danas imaju najvažniji glas u evrozoni. ECB naređuje vladama unutar monetarne zone da unište socijalnu Evropu i oni to i čine. Radi se o, kako je to moj dobar prijatelj Džef Fo, osnivač Instituta ekonomske politike u Vašingtonu objasnio, „međunarodnoj savezničkoj klasi“, tj savezu između dominantnih klasa širom sveta. Ovaj savez očigledno danas funkcioniše unutar evrozone. Zbog njega će evro i opstati još dugo, dugo vremena.

Visente Navaro je profesor političkih nauka i javne politike na Univerzitetu Pompeja Fabra u Španiji, kao i na Univerzitetu Džon Hopkins u SAD. Godine 2002. dobio je nagradu Anagrama (u Španiji isto što i nagrada Pulicer u SAD) zbog otkrića kako je konstruisana tranzicija između diktature i demokratije u njegovoj knjizi „Nedovoljno blagostanje, nepotpuna demokratija - o čemu se čuti u našoj zemlji“ (Bienestar Insuficiente Democracia Incompleta, De lo que no se habla en nuestro país)

Prevod sa engleskog Svetlana MAKSOVIĆ

Tekst na srpskom jeziku možete naći na: [Novi Standard](#)

Originalni tekst možete naći na: [Global Research](#) i [Common Dreams](#)

The original source of this article is [Global Research](#)

Copyright © [Prof. Vicente Navarro](#), [Global Research](#), 2012

[Comment on Global Research Articles on our Facebook page](#)

[Become a Member of Global Research](#)

Articles by: [Prof. Vicente Navarro](#)

Disclaimer: The contents of this article are of sole responsibility of the author(s). The Centre for Research on Globalization will not be responsible for any inaccurate or incorrect statement in this article. The Centre of Research on Globalization grants permission to cross-post Global Research articles on community internet sites as long the source and copyright are acknowledged together with a hyperlink to the original Global Research article. For publication of Global Research articles in print or other forms including commercial internet sites, contact: publications@globalresearch.ca

www.globalresearch.ca contains copyrighted material the use of which has not always been specifically authorized by the copyright owner. We are making such material available to our readers under the provisions of "fair use" in an effort to advance a better understanding of political, economic and social issues. The material on this site is distributed without profit to those who have expressed a prior interest in receiving it for research and educational purposes. If you wish to use copyrighted material for purposes other than "fair use" you must request permission from the copyright owner.

For media inquiries: publications@globalresearch.ca

